

WELLNESS TURIZAM KAO FAKTOR ODRŽIVOG RAZVOJA I KONKURENTNOSTI TURISTIČKIH DESTINACIJA

Milan Novović¹

Nataša Marjanović²

Živana Krejić³

Keywords: wellness turizam, održivi razvoj, turističke destinacije, konkurentnost, destinacijski menadžment

Abstract: Wellness turizam predstavlja jedan od najbrže rastućih segmenata savremenog turizma, koji kombinuje zdravlje, relaksaciju i kvalitet života sa održivim razvojem destinacija. Cilj rada je analiza uloge ovog oblika turizma u održivom razvoju turističkih destinacija, sa fokusom na ekonomske, ekološke i socijalne aspekte. Istraživanje se zasniva na pregledu relevantne literature i analizi savremenih trendova u oblasti wellness turizma. Poseban akcenat stavljen je na integraciju lokalnih resursa i kulturnih vrednosti u wellness ponudu, kao i na iza-zove održivog razvoja. Rezultati ukazuju na značajan potencijal ovog sektora u unapređenju konkurentnosti destinacija i očuvanju prirodnih i društvenih resursa.

WELLNESS TOURISM AS A FACTOR IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND COMPETITIVENESS OF TOURIST DESTINATIONS

Keywords: wellness tourism, sustainable development, tourist destinations, competitiveness, destination management

Abstract: Wellness tourism represents one of the fastest-growing segments of contemporary tourism, combining health, relaxation, and quality of life with the sustainable development of destinations. The aim of this paper is to analyze the role of this form of tourism in the sustainable development of tourist destinations, with a focus on economic, environmental, and social aspects. The research is based on a review of relevant literature and an analysis of contemporary trends in wellness tourism. Particular emphasis is placed on the integration of local resources and cultural values into wellness tourism offerings, as well as on the challenges of sustainable development. The results indicate the significant potential of this sector to enhance destination competitiveness while contributing to the preservation of natural and social resources.

1 Akademija za hotelijerstvo, turizam i velnes, Beograd, Srbija

2 Akademija za humani razvoj, Beograd, Srbija

3 Akademija za hotelijerstvo, turizam i velnes, Beograd, Srbija

1. Uvod

Savremeni turistički trendovi usmereni su ka očuvanju zdravlja, unapređenju kvaliteta života i održivom korišćenju prirodnih i društvenih resursa (Smith & Puczkó, 2014). U tom kontekstu wellness turizam postaje jedan od najznačajnijih segmenata turističke industrije, jer objedinjuje fizičko, mentalno i duhovno blagostanje sa savremenim potrebama turista za odmorom i revitalizacijom. Ova ponuda obuhvata različite aktivnosti i usluge, poput spa i wellness centara, programa relaksacije, rekreativnih sadržaja, zdrave ishrane i boravka u prirodnom okruženju, čime doprinosi stvaranju održivih turističkih proizvoda.

Razvoj wellness turizma ima značajan uticaj na turističke destinacije, posebno u ekonomskom, socijalnom i ekološkom smislu. Ovaj oblik turizma podstiče lokalnu ekonomiju kroz otvaranje novih radnih mesta, unapređenje infrastrukture i povećanje konkurentnosti destinacija. Istovremeno, pravilno planirana wellness ponuda doprinosi očuvanju prirodnih resursa, promociji zdravog načina života i valorizaciji lokalne kulture i tradicije.

Cilj ovog rada jeste analiza wellness turizma kao savremenog trenda održivog razvoja turističkih destinacija, sa posebnim osvrtom na njegove razvojne mogućnosti, koristi i izazove. Rad će kroz pregled relevantne literature i analizu savremenih trendova ukazati na značaj integracije održivih principa u okvire wellness turističke ponude.

2. Metodologija istraživanja

Istraživanje u radu zasnovano je na kvalitativnom pristupu i pregledu relevantne domaće i međunarodne naučne i stručne literature iz oblasti wellness turizma, održivog turizma i turističkog menadžmenta. Cilj primenjenog metodološkog pristupa jeste identifikovanje i sistematizacija ključnih ekonomskih, socijalnih, ekoloških i kulturnih efekata wellness turizma na razvoj turističkih destinacija, kao i sagledavanje savremenih trendova, izazova i perspektiva njegovog razvoja.

Za potrebe istraživanja korišćeni su naučni radovi objavljeni u relevantnim međunarodnim časopisima, monografske publikacije, kao i izveštaji i publikacije relevantnih međunarodnih institucija i organizacija. Posebna pažnja posvećena je novijim istraživanjima koja analiziraju održivost wellness i zdravstvenog turizma, razvoj ruralnih wellness destinacija, digitalizaciju turističke ponude, primenu savremenih tehnologija i promene u ponašanju i preferencijama turista. Pored novijih izvora, korišćena je i relevantna teorijska literatura koja predstavlja osnovu za definisanje i razumevanje koncepta wellness turizma i održivog razvoja.

Analiza literature sprovedena je kroz tematsku sistematizaciju sadržaja prema nekoliko ključnih područja: (1) koncept i karakteristike wellness turizma, (2) principi održivog razvoja u turizmu, (3) ekonomski, socijalni, ekološki i kulturni uticaji wellness turizma, (4) savremeni tržišni i tehnološki trendovi, (5) izazovi održivog razvoja wellness destinacija i (6) perspektive budućeg razvoja ovog oblika turizma. Na osnovu tako definisanih tematskih područja izvršena je komparativna analiza nalaza iz relevantne literature i njihova sinteza u kontekstu održivog razvoja turističkih destinacija.

Poseban analitički okvir rada predstavlja sagledavanje wellness turizma kroz međusobno povezane dimenzije održivog razvoja. Ekonomska dimenzija obuhvata efekte na prihode, zaposlenost, lokalno preduzetništvo i produženje turističke sezone. Socijalna dimenzija odnosi se na kvalitet života lokalnog stanovništva, dostupnost usluga, razvoj ljudskih

resursa i uključivanje lokalne zajednice. Ekološka dimenzija obuhvata korišćenje i zaštitu prirodnih resursa, energetska efikasnost, upravljanje vodom i otpadom, kao i uticaj turističke infrastrukture na životnu sredinu. Kulturna dimenzija obuhvata očuvanje lokalnog identiteta, tradicije, gastronomije i autentičnih iskustava.

Na osnovu pregleda i analize literature formulisana su sledeća istraživačke pitanja:

IP1: Na koji način wellness turizam doprinosi ekonomskom, socijalnom, ekološkom i kulturnom razvoju turističkih destinacija?

IP2: Koji savremeni trendovi oblikuju razvoj wellness turizma i njegov doprinos održivosti turističkih destinacija?

IP3: Koji su ključni izazovi i rizici povezani sa održivim razvojem wellness destinacija?

IP4: Koje mere destinacijskog menadžmenta mogu doprineti usklađivanju razvoja wellness turizma sa principima održivog razvoja?

Metodološki pristup omogućava sagledavanje wellness turizma ne samo kao rastućeg segmenta turističke ponude, već i kao potencijalnog instrumenta održivog razvoja destinacija. Pri tome se polazi od stava da se wellness turizam ne može a priori smatrati održivim oblikom turizma, već da njegov doprinos održivom razvoju zavisi od načina planiranja, upravljanja i korišćenja prirodnih, ekonomskih, društvenih i kulturnih resursa destinacije.

3. Wellness turizam i održivi razvoj

U savremenim uslovima poslovanja turističkih destinacija, održivost postaje jedan od ključnih faktora konkurentnosti, naročito u segmentima turizma koji se oslanjaju na prirodne resurse, zdravlje i kvalitet života. Wellness turizam se posebno izdvaja kao oblik turizma koji je usko povezan sa principima održivog razvoja. Njegova osnovna karakteristika jeste fokus na fizičko, mentalno i duhovno blagostanje turista kroz aktivnosti koje promovišu zdrav način života, relaksaciju i boravak u prirodnom okruženju (Smith & Puczkó, 2014).

Koncept održivog razvoja u turizmu

Održivi razvoj podrazumeva zadovoljenje potreba sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. U turizmu, ovaj koncept se zasniva na usklađivanju ekonomskih, socijalnih i ekoloških interesa, sa ciljem dugoročnog očuvanja turističkih resursa i unapređenja kvaliteta života lokalnog stanovništva (Swarbrooke, 1999). Održivi turizam implicira racionalno korišćenje prirodnih resursa, zaštitu životne sredine, očuvanje kulturnog identiteta i tradicije, kao i stvaranje ekonomskih koristi za lokalno stanovništvo. Savremene turističke destinacije sve više usvajaju principe održivosti kroz unapređenje ekološki odgovornih turističkih proizvoda, smanjenje negativnih uticaja masovnog turizma i promociju alternativnih oblika turizma, među kojima wellness turizam zauzima značajno mesto (United Nations World Tourism Organization /UNWTO/ & United Nations Development Programme /UNDP/, 2017; Hall, 2019).

Wellness turizam se prirodno uklapa u koncept održivog razvoja jer je usmeren na očuvanje zdravlja, harmoniju čoveka i prirode, kao i unapređenje kvaliteta života turista (Müller & Lanz Kaufmann, 2001). U odnosu na neke oblike masovnog turizma, wellness turizam može podsticati razvoj manjih i ekološki odgovornijih turističkih kapaciteta, naročito kada se zasniva na lokalnim resursima i odgovornom upravljanju destinacijom

(Smith & Puczkó, 2014). Wellness centri, spa kompleksi i rehabilitacioni sadržaji često se razvijaju u prirodnim okruženjima, uz korišćenje termalnih izvora, lekovitog bilja, zdrave hrane i tradicionalnih metoda opuštanja i lečenja.

Ipak, wellness turizam ne može se a priori smatrati održivim oblikom turizma. Njegov doprinos održivom razvoju zavisi od načina planiranja, upravljanja i korišćenja prirodnih, ekonomskih, društvenih i kulturnih resursa destinacije. Intenzivan razvoj wellness infrastrukture, povećana potrošnja vode i energije, prekomerno korišćenje termalnih i mineralnih izvora, kao i neadekvatna urbanizacija prostora mogu proizvesti negativne efekte i ugroziti dugoročnu održivost destinacije. Zbog toga održivost wellness turizma treba posmatrati kao rezultat odgovornog destinacijskog menadžmenta, a ne kao njegovu inherentnu karakteristiku.

Pored toga, održivi razvoj u wellness turizmu podrazumeva primenu ekoloških standarda u poslovanju turističkih objekata, energetske efikasnost, korišćenje obnovljivih izvora energije, smanjenje otpada i odgovorno upravljanje prirodnim resursima. Sve veća ekološka svest turista dodatno utiče na ekspanziju održivih wellness destinacija, jer savremeni turisti sve češće biraju destinacije koje promovišu zdrav život, prirodno okruženje i društveno odgovorno poslovanje (UNWTO & UNDP, 2018).

Uticaj wellness turizma na lokalnu ekonomiju, društvo i životnu sredinu

Wellness turizam ostvaruje značajne pozitivne efekte na lokalnu ekonomiju turističkih destinacija. Razvoj wellness centara, spa hotela i prateće infrastrukture doprinosi povećanju turističkog prometa, rastu prihoda i otvaranju novih radnih mesta u oblasti turizma, ugostiteljstva, zdravstvenih usluga i rekreacije (Global Wellness Institute, 2026). Pored direktnih ekonomskih koristi, wellness turizam podstiče jačanje lokalnih proizvođača hrane, kozmetike i tradicionalnih proizvoda, čime doprinosi diverzifikaciji lokalne privrede i povećanju konkurentnosti destinacije (Arsić et al., 2024).

Jedna od važnih karakteristika wellness turizma jeste produženje turističke sezone. Za razliku od sezonskih oblika turizma, wellness usluge su tražene tokom cele godine, što omogućava stabilnije prihode i efikasnije korišćenje turističkih kapaciteta. Time se smanjuje zavisnost destinacija od sezonskih oscilacija i povećava održivost turističkog razvoja (Voigt, Brown, & Howat, 2011).

Sa društvenog aspekta, wellness turizam doprinosi unapređenju kvaliteta života lokalnog stanovništva kroz unapređenje infrastrukture, povećanje zaposlenosti i promociju zdravih stilova života. Takođe, podstiče očuvanje kulturne tradicije i lokalnog identiteta uključivanjem autohtonih običaja, tradicionalnih metoda lečenja, lokalne gastronomije i kulturnih sadržaja u turističku ponudu (Jovićić, 2013). Na taj način wellness turizam doprinosi jačanju kulturne autentičnosti destinacije i stvaranju jedinstvenog turističkog proizvoda.

Međutim, razvoj wellness turizma može imati i određene negativne posledice ukoliko nije planski i održivo organizovan. Prekomerna izgradnja turističkih kapaciteta, nekontrolisano korišćenje prirodnih resursa i povećan broj turista mogu dovesti do degradacije životne sredine, zagađenja i narušavanja prirodnih ekosistema (Hall, 2019). Poseban izazov predstavlja očuvanje termalnih i mineralnih izvora, koji su često osnov unapređenja wellness destinacija.

Iz tog razloga, održivo upravljanje wellness turizmom podrazumeva pažljivo planiranje razvoja destinacija, kontrolu turističkog prometa i primenu ekoloških standarda. Važnu ulogu imaju lokalne zajednice, državne institucije i turističke organizacije koje kroz strateško planiranje i odgovorno upravljanje mogu obezbediti ravnotežu između ekonomskog razvoja i zaštite životne sredine.

Savremeni trendovi ukazuju da wellness turizam ima značajan potencijal da postane jedan od vodećih oblika održivog turizma. Kombinovanjem zdravstvenih, rekreativnih i ekoloških vrednosti, wellness turizam doprinosi stvaranju konkurentnih i održivih turističkih destinacija koje odgovaraju potrebama savremenih turista, ali i interesima lokalne zajednice i očuvanja prirodnih resursa (Arsić et al., 2024).

<i>Dimenzija</i>	<i>Pozitivni efekti</i>	<i>Potencijalni rizici</i>	<i>Implikacije za menadžment destinacije</i>
Ekonom-ska	Povećanje prihoda; diverzifikacija lokalne ekonomije; rast zaposlenosti; produženje sezone; razvoj lokalnog preduzetništva	Prekomerna komercijalizacija, zavisnost od premijum segmenta, neujednačena raspodela ekonomskih koristi	Podrška lokalnim MSP; povezivanje wellness sektora sa lokalnim lancima snabdevanja; razvoj celogodišnje ponude
Socijalna	Unapređenje kvaliteta života; razvoj zdravih stilova života; povećanje zaposlenosti; uključivanje lokalne zajednice	Nejednaka dostupnost usluga; gentrifikacija; pritisak na lokalnu infrastrukturu	Uključivanje lokalnog stanovništva u planiranje; ravnomerna raspodela koristi; razvoj lokalnih kompetencija
Ekološka	Podsticanje zaštite prirodnih resursa; promocija energetske efikasnosti; razvoj ekološki odgovorne turističke ponude	Prekomerna potrošnja vode i energije; pritisak na termalne i mineralne izvore; degradacija prirodnih ekosistema; povećanje količine otpada	Monitoring potrošnje resursa; energetska efikasnost; odgovorno upravljanje vodom i otpadom; ograničavanje pritiska na osetljive prirodne resurse
Kulturna	Valorizacija lokalne tradicije, gastronomije i zanatstva; očuvanje identiteta destinacije; razvoj autentičnih iskustava	Komercijalizacija kulture; standardizacija i gubitak autentičnosti; folklorizacija tradicije	Zaštita kulturnog identiteta kroz održive turističke proizvode
Upravljačka	Integracija javnog i privatnog sektora; strateško upravljanje resursima; razvoj održivih i konkurentnih destinacija	Fragmentacija interesa; nedostatak koordinacije; kratkoročno planiranje; greenwashing	Dugoroško strateško planiranje; saradnja zainteresovanih strana; monitoring održivosti; definisanje jasnih standarda i indikatora

Tabela 1 : Ključne dimenzije uticaja wellness turizma na održivi razvoj destinacija

Izvor: Autori, sistematizacija na osnovu korišćene literature

Sumarno posmatrano, uticaj wellness turizma na održivi razvoj destinacija ima višedimenzionalni karakter, pri čemu se pozitivni efekti ogledaju u ekonomskoj i društvenoj transformaciji, dok se ekološki i upravljački izazovi javljaju kao ključna ograničenja. Analiza prikazanih dimenzija pokazuje da se uticaj wellness turizma ne može posmatrati izolovano, već kao deo šireg sistema savremenih turističkih trendova koji uključuju digitalizaciju, promenu potrošačkih preferencija i rast značaja personalizovanih usluga. U tom

kontekstu, posebno je važno sagledati savremene pravce razvoja wellness turizma i njegove tržišne karakteristike.

4. Savremeni trendovi u wellness turizmu

Savremeni wellness turizam beleži kontinuiran rast i razvoj, usled povećane svesti ljudi o značaju fizičkog i mentalnog zdravlja, kvalitetnog života i potrebe za odmorom od modernog načina života. Turisti danas ne traže samo klasičan odmor, već iskustva koja doprinose relaksaciji, revitalizaciji organizma i unapređenju opšteg blagostanja. Zbog toga wellness turizam postaje jedan od najdinamičnijih i najprofitabilnijih segmenata turističke industrije (Global Wellness Institute, 2023).

Popularne destinacije i ponuda (spa, zdravlje, mentalno blagostanje)

Najpopularnije wellness destinacije u svetu karakterišu razvijeni spa i wellness centri, prirodni termalni izvori, kvalitetna zdravstvena infrastruktura i očuvano prirodno okruženje. Zemlje poput Švajcarske, Austrije, Tajlanda i Mađarske prepoznate su kao vodeće wellness destinacije zahvaljujući kombinaciji prirodnih resursa, luksuznih sadržaja i visokog kvaliteta usluga (Smith & Puczkó, 2014).

Savremena wellness ponuda obuhvata različite sadržaje, uključujući spa tretmane, masaže, saune, aromaterapiju, fitness programe, jogu, meditaciju i programe detoksikacije organizma. Poseban značaj poslednjih godina dobija mentalno blagostanje, pa wellness centri sve češće nude programe za smanjenje stresa, unapređenje mentalnog zdravlja i postizanje emocionalne ravnoteže. Nakon globalne pandemije COVID-19, dodatno je povećano interesovanje turista za programe koji podstiču imunitet, zdrav način života i psihofizičku regeneraciju (Smith, 2023).

Pored luksuznih wellness resorta, raste popularnost manjih i ekološki orijentisanih wellness objekata smeštenih u ruralnim i planinskim područjima (Economou et al., 2023). Ovakve destinacije pružaju turistima mirno okruženje, kontakt sa prirodom i jedinstvene doživljaje, što je u skladu sa savremenim trendovima održivog turizma.

Integracija lokalne kulture i prirodnih resursa

Jedan od najvažnijih trendova u wellness turizmu jeste integracija lokalne kulture, tradicije i prirodnih resursa u turističku ponudu. Savremeni turisti sve više traže autentična iskustva koja uključuju upoznavanje lokalnih običaja, tradicionalne gastronomije, kulture i načina života lokalnog stanovništva (Jovičić, 2013).

Wellness destinacije često koriste lokalne prirodne resurse kao osnov svog razvoja, poput termalnih i mineralnih izvora, lekovitog bilja, čistog vazduha i netaknute prirode. Na taj način se razvijaju specifični turistički proizvodi koji doprinose diferencijaciji destinacije na turističkom tržištu. Primeri uključuju korišćenje lokalnih biljnih preparata u spa tretmanima, tradicionalnih metoda relaksacije i domaće zdrave hrane u wellness programima.

Integracija kulturnih elemenata u wellness ponudu doprinosi očuvanju lokalnog identiteta i kulturne baštine. Organizovanje tradicionalnih radionica, kulturnih manifestacija i promocija lokalnih proizvoda omogućava turistima autentičan doživljaj destinacije, dok lokalna zajednica ostvaruje ekonomske koristi od razvoja turizma i podržava dalje širenje spa i wellness inicijativa (Mijatov Ladičorbić et al., 2024). Time wellness turizam može

doprinjeti održivom razvoju i očuvanju kulturnih i prirodnih vrednosti destinacije, pod uslovom da se razvoj ponude zasniva na odgovornom upravljanju resursima (UNWTO & UNDP, 2018).

Digitalni i tehnološki trendovi

Digitalizacija i ekspanzija savremenih tehnologija značajno utiču na razvoj turističke industrije kroz unapređenje pametnih turističkih sistema i digitalnih ekosistema (Gretzel et al., 2015). Ovi sistemi omogućavaju prikupljanje i analizu podataka o ponašanju turista, što doprinosi širenju personalizovanih i efikasnijih turističkih usluga. U tom kontekstu, turističke destinacije i wellness centri sve više koriste digitalne platforme i mobilne aplikacije za promociju usluga, online rezervacije i personalizaciju korisničkog iskustva (Smith, 2023).

Savremeni wellness objekti uvode pametne tehnologije koje omogućavaju prilagođavanje usluga individualnim potrebama turista. Upotreba veštačke inteligencije, digitalnih zdravstvenih analiza i pametnih uređaja omogućava praćenje fizičkog stanja korisnika i kreiranje personalizovanih wellness programa, dok digitalne tehnologije istovremeno unapređuju efikasnost upravljanja uslugama i kvalitet korisničkog iskustva (García-Madurga & Grilló-Méndez, 2023). Takođe, virtuelne wellness konsultacije, online joga i fitness programi, kao i aplikacije za meditaciju i mentalno zdravlje postaju sve popularniji među korisnicima (Smith, 2023).

Društvene mreže i digitalni marketing imaju značajnu ulogu u promociji wellness destinacija. Vizuelni sadržaji, preporuke influensera i online recenzije značajno utiču na izbor destinacije i donošenje odluka turista (Seow et al., 2024). Zbog toga turističke organizacije i wellness kompanije ulažu sve više sredstava u digitalnu promociju i unapređenje online prisustva.

Tehnološka transformacija doprinosi i unapređenju održivosti wellness turizma. Primena pametnih sistema za upravljanje energijom, racionalno korišćenje vode i digitalna kontrola resursa omogućavaju smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i povećanje energetske efikasnosti turističkih objekata (Figueiredo, Abrantes, & Costa, 2024). Digitalizacija wellness turizma ne predstavlja samo instrument personalizacije turističkog iskustva, već i potencijalni mehanizam za efikasnije upravljanje resursima destinacije. Na taj način digitalni trendovi postaju važan faktor konkurentnosti i održivog razvoja savremenih wellness destinacija.

5. Izazovi i perspektive razvoja wellness turizma

Razvoj wellness turizma poslednjih godina beleži značajan rast, ali istovremeno donosi brojne izazove koji se odnose na očuvanje održivosti turističkih destinacija, kvalitet usluga i prilagođavanje savremenim potrebama turista. Kako bi wellness sektor nastavio da doprinosi ekonomskoj i društvenoj ekspanziji destinacija, neophodno je uspostaviti ravnotežu između turističkog razvoja i zaštite prirodnih i kulturnih resursa.

Izazovi održivog razvoja wellness destinacija

Jedan od najvećih izazova razvoja wellness turizma jeste očuvanje prirodnih resursa na kojima se zasniva turistička ponuda. Termalni i mineralni izvori, planinska područja, šume i druga prirodna bogatstva predstavljaju osnov širenja wellness destinacija, ali njihovo

prekomerno korišćenje može dovesti do degradacije životne sredine i smanjenja kvaliteta turističke ponude (Figueiredo et al., 2024).

Pored ekoloških izazova, problem predstavlja i nekontrolisana urbanizacija turističkih područja. Izgradnja velikog broja hotela, spa centara i turističke infrastrukture može negativno uticati na autentičnost destinacije i narušiti prirodni ambijent koji wellness turisti traže. Zbog toga je neophodno plansko upravljanje prostorom i primena principa održive gradnje i energetske efikasnosti.

Važan izazov predstavlja i nedostatak stručnog kadra u oblasti wellness i zdravstvenog turizma. Savremeni wellness turisti očekuju visok kvalitet usluga, profesionalno osoblje i individualni pristup, što zahteva kontinuiranu edukaciju zaposlenih i ulaganje u razvoj ljudskih resursa.

Pored toga, mnoge wellness destinacije suočavaju se sa problemom sezonalnosti i velikom konkurencijom na međunarodnom turističkom tržištu. Kako bi ostale konkurentne, destinacije moraju kontinuirano unapređivati ponudu, uvoditi inovacije i razvijati autentične sadržaje koji će ih razlikovati od konkurencije (Global Wellness Institute, 2023).

Uticaj globalnih promena na wellness turizam

Globalne društvene, ekonomske i ekološke promene značajno utiču na razvoj wellness turizma. Pandemija COVID-19 promenila je turističke navike i povećala interesovanje ljudi za zdravlje, prevenciju bolesti i boravak u prirodnom okruženju. Nakon pandemije, intenzivira se interesovanje za destinacije koje nude mir, privatno, zdravu hranu i programe za jačanje fizičkog i mentalnog zdravlja.

Klimatske promene predstavljaju još jedan važan izazov za turističke destinacije. Povećanje temperatura, zagađenje i degradacija prirodnih resursa mogu negativno uticati na atraktivnost wellness destinacija, posebno onih koje svoju ponudu zasnivaju na prirodnim bogatstvima i očuvanom ekosistemu (UNWTO & UNDP, 2018). Zbog toga održivo upravljanje resursima postaje ključni faktor dugoročnog unapređenja wellness turizma.

Savremeni turisti postaju sve ekološki svesniji i zahtevniji kada je reč o kvalitetu turističkih usluga. Raste interesovanje za ekološki odgovorne hotele, organsku hranu, lokalne proizvode i održive oblike transporta. Ovakve promene utiču na turističke kompanije da sve više primenjuju principe društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja.

Globalni značaj i tržišni rast wellness turizma

Wellness turizam se poslednjih godina profilisao kao jedan od najdinamičnijih sektora globalne wellness ekonomije. Prema najnovijem izveštaju Global Wellness Institute (2026), tržišna vrednost globalnog wellness turizma dostigla je 893,9 milijardi američkih dolara u 2024. godini, što potvrđuje njegov rastući značaj u okviru svetske turističke industrije. Ovaj oblik turizma objedinjuje brigu o zdravlju, fizičku aktivnost i mentalno blagostanje sa savremenim konceptom putovanja i odmora.

Slika 1: Struktura globalne wellness ekonomije prema sektorima 2024. godine (u milijardama dolara)
 Napomena: Svi ovi sektori su međusobno povezani, što ilustruju isprekidane linije između balona. To znači da osoba koja kupuje organsku hranu verovatno troši novac i na fitnes i na mentalni wellness. Wellness nije više samo jedna stvar, već ceo životni stil koji prožima stanovanje, ishranu, putovanja i rad.

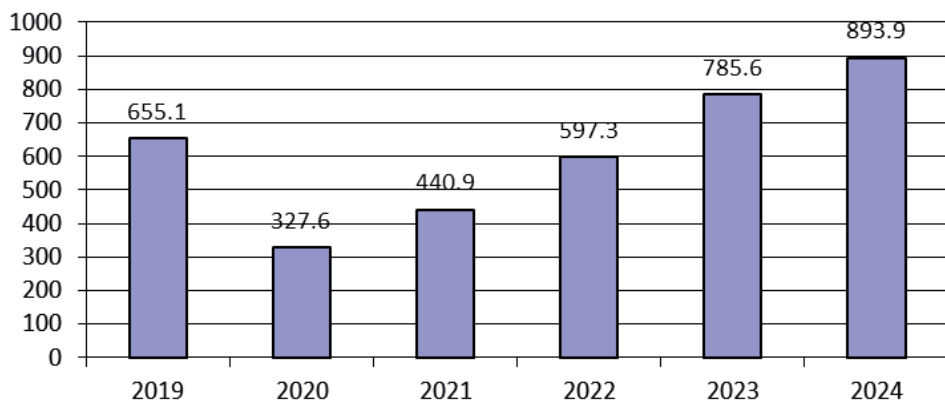
Izvor: Autori na osnovu Global Wellness Institute. (2026). *The global wellness economy: Country rankings report*. Global Wellness Institute.

Prema podacima Global Wellness Institute-a (2026), wellness turizam se 2024. godine pozicionirao na četvrtom mestu među sektorima globalne wellness ekonomije, čime potvrđuje svoj značaj kao jedan od ključnih segmenata savremene wellness ekonomije. Iako su sektori poput lepote i ishrane veći, ovaj oblik turizma povezuje više segmenata tog sistema – putnici koji koriste wellness usluge istovremeno troše u sektorima zdrave ishrane, fizičke aktivnosti i mentalnog blagostanja, čime podstiču cirkulaciju kapitala kroz više povezanih segmenata.

Wellness turizam danas predstavlja turistički segment više dodate vrednosti, jer wellness turisti ostvaruju veću prosečnu potrošnju u odnosu na klasične turiste. Njihova putovanja obuhvataju specijalizovane usluge poput detoks programa, joga retreat programa, spa i wellness tretmana, kao i boravka u termalnim i rehabilitacionim centrima.

Savremeni wellness turizam zasniva se na holističkom pristupu zdravlju, koji podrazumeva povezivanje fizičkog, mentalnog i emocionalnog blagostanja. U tom kontekstu, wellness destinacije sve češće integrišu programe zdrave ishrane, mentalnog wellnessa, meditacije i aktivnosti u prirodi, pružajući turistima mogućnost potpune regeneracije organizma.

Poseban značaj wellness turizma potvrđen je nakon pandemije COVID-19, kada je povećano interesovanje turista za putovanja usmerena ka očuvanju zdravlja, prevenciji i smanjenju stresa. Iako je tokom 2020. godine ovaj sektor bio među najpogođenijima usled ograničenja putovanja, njegov brz oporavak pokazuje da savremeni turisti wellness putovanja sve više doživljavaju kao investiciju u zdravlje i kvalitet života, a ne isključivo kao oblik odmora.

Slika 2: Vrednost wellness turizma u periodu od 2019. do 2024. godine (mlrd. USD)

Autori na osnovu Global Wellness Institute. (2026). *The global wellness economy: Country rankings report*. Global Wellness Institute

Ovaj grafikon prikazuje snažnu otpornost i ubrzanu ekspanziju globalnog tržišta wellness turizma u periodu od 2019. do 2024. godine, gde se nakon stabilnog početnog rasta i drastičnog pada u 2020. godini usled pandemije (na 327,6 milijardi dolara) vidi izuzetan oporavak koji već u 2023. godini premašuje predpandemijske nivoe. Prema podacima Global Wellness Institute-a, predviđa se da će tržište nastaviti da raste po složenoj godišnjoj stopi (CAGR) od 9,1%, čime će se njegova vrednost sa 893,9 milijardi dolara u 2024. godini gotovo udvostručiti do kraja decenije, dostižući 1.383,3 milijarde dolara u 2029. godini. Ovakav trend jasno ukazuje na rastući značaj wellness putovanja u potrošačkim obrascima, transformišući ovaj sektor u jedan od najdinamičnijih i najprofitabilnijih delova svetske turističke industrije.

Podaci ukazuju na značajan rast i globalni značaj wellness turizma u okviru savremene turističke industrije, koji doprinosi transformaciji turističkih obrazaca, povećanju potrošnje u ovom segmentu i usmeravanju turističkih navika ka održivim proizvodima zasnovanim na zdravlju, prevenciji i dugoročnom blagostanju korisnika.

Perspektive održivog razvoja wellness turizma

Perspektive razvoja wellness turizma zasnivaju se na rastućoj potrebi ljudi za očuvanjem zdravlja, smanjenjem stresa i unapređenjem kvaliteta života. Savremena istraživanja naglašavaju da dalje jačanje wellness turizma sve više zavisi od kvaliteta upravljanja i primene modela visokokvalitetnog i održivog razvoja (Pan et al., 2024). U tom kontekstu, očekuje se rast potražnje za wellness uslugama i ekspanzija novih oblika wellness ponude prilagođenih individualnim potrebama korisnika.

Jedan od najznačajnijih pravaca razvoja jeste koncept eko-wellness turizma, koji kombinuje wellness sadržaje sa zaštitom prirodne sredine i održivim poslovanjem. Ovakvi objekti koriste obnovljive izvore energije, ekološke materijale, organsku hranu i sisteme za racionalno korišćenje resursa, čime doprinose očuvanju životne sredine i stvaranju održivih turističkih proizvoda.

Digitalizacija i tehnološke inovacije takođe će imati značajnu ulogu u budućem razvoju wellness turizma. Personalizovani wellness programi, mobilne aplikacije za praćenje

zdravlja, virtualne konsultacije i upotreba veštačke inteligencije omogućiće unapređenje korisničkog iskustva i efikasnije pružanje usluga.

Poseban potencijal za unapređenje wellness turizma imaju ruralne i manje razvijene destinacije koje raspolažu očuvanom prirodom, čistim vazduhom i autentičnom kulturnom tradicijom. Širenje wellness sadržaja u ovim područjima može doprineti ravnomernijem regionalnom razvoju, smanjenju migracija stanovništva i jačanju lokalne ekonomije (Jovičić, 2013).

Budućnost wellness turizma biće u velikoj meri određena sposobnošću turističkih destinacija da usklade ekonomski razvoj sa očuvanjem prirodnih i društvenih resursa. Poseban značaj imaće primena principa održivosti, digitalnih inovacija i formiranje autentičnih turističkih proizvoda koji odgovaraju savremenim potrebama turista. U tom smislu, destinacije koje uspešno integrišu ove elemente imaće veće mogućnosti za dugoročan i konkurentan razvoj.

6. Zaključak

Wellness turizam predstavlja jedan od najznačajnijih i najperspektivnijih oblika savremenog turizma koji povezuje potrebe turista za zdravljem, relaksacijom i unapređenjem kvaliteta života sa principima održivog razvoja turističkih destinacija. Analiza relevantne literature ukazuje na to da ovaj oblik turizma ostvaruje značajne pozitivne efekte u ekonomskom, društvenom i ekološkom smislu, doprinoseći povećanju konkurentnosti destinacija, transformaciji lokalne ekonomije i unapređenju životnog standarda lokalnog stanovništva.

Istovremeno, wellness turizam podstiče formiranje turističkih proizvoda zasnovanih na prirodnim resursima, zdravlju i mentalnom blagostanju, uz sve izraženiju integraciju lokalne kulture, tradicije i autentičnih vrednosti destinacije. Na taj način doprinosi stvaranju jedinstvenih i održivih turističkih iskustava koja odgovaraju savremenim zahtevima turista, ali i potrebama lokalne zajednice. Međutim, dalji razvoj wellness turizma suočava se sa izazovima kao što su očuvanje prirodnih resursa, kontrola urbanizacije turističkih prostora, sezonalnost, kao i potreba za stručnim kadrom i odgovornim upravljanjem destinacijama. Poseban izazov predstavlja balans između ekonomskog rasta i zaštite životne sredine, posebno u destinacijama koje se oslanjaju na osetljive prirodne resurse poput termalnih izvora i planinskih područja.

U širem razvojnom kontekstu, wellness turizam se ne može posmatrati samo kao rastući segment turističke ponude, već kao strateški instrument transformacije turističkih destinacija ka održivijim i otpornijim razvojnim modelima. Njegova sposobnost da integriše ekonomske, ekološke i društvene dimenzije održivosti ukazuje na to da postaje važan faktor dugoročne konkurentnosti destinacija u uslovima globalnih promena u turizmu.

Implikacije za destinacijski menadžment odnose se pre svega na potrebu prelaska sa kratkoročnog turističkog planiranja na dugoročne strategije zasnovane na očuvanju resursa, diferencijaciji ponude i jačanju institucionalne saradnje između javnog i privatnog sektora. Posebno je značajno da se wellness turizam ne tretira isključivo kao ekonomska aktivnost, već kao inovacioni alat koji može doprineti regeneraciji prostora, unapređenju kvaliteta života lokalnog stanovništva i jačanju identiteta destinacije.

Iako postoji izražen optimizam u vezi sa njegovim razvojem, važno je naglasiti da održivost wellness turizma zavisi od konkretne implementacije, a ne samo od deklarativnog

prihvatanja održivih principa. Buduća istraživanja trebalo bi da budu usmerena ka empirijskom merenju stvarnih efekata na lokalne zajednice, kao i ka razvoju modela koji smanjuju rizik komercijalizacije i neodrživih praksi u ovom sektoru.

Prema procenama Global Wellness Institute (2026), očekuje se kontinuirani rast značaja wellness turizma, usled povećane svesti o zdravlju, prevenciji bolesti i potrebi za psihofizičkom regeneracijom. U tom kontekstu, wellness turizam predstavlja značajnu razvojnu mogućnost za turističke destinacije koje nastoje da ostvare dugoročnu konkurentnost uz očuvanje prirodnih i društvenih vrednosti.

Literatura

- Arsić, M., Vujko, A., & Knežević, M. (2024). Development perspectives on wellness and spa tourism in the context of tourism business sustainability. *Sustainability*, 16(20), 8760. <https://doi.org/10.3390/su16208760>
- Ekonomou, G., Kallioras, D., Menegaki, A. N., & Alvarez, S. (2023). Tourist preferences for revitalizing wellness products and reversing depopulation in rural destinations. *Sustainability*, 15(24), 16736. <https://doi.org/10.3390/su152416736>
- Figueiredo, N., Abrantes, J. L., & Costa, S. (2024). Mapping the sustainable development in health tourism: A systematic literature review. *Sustainability*, 16(5), 1901. <https://doi.org/10.3390/su16051901>
- García-Madurga, M.-Á., & Grilló-Méndez, A.-J. (2023). Artificial intelligence in the tourism industry: An overview of reviews. *Administrative Sciences*, 13(8), 172. <https://doi.org/10.3390/admsci13080172>
- Global Wellness Institute. (2023). Global wellness economy monitor report. Global Wellness Institute. https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2023/11/GWI-WE-Monitor-2023_FINAL.pdf
- Global Wellness Institute. (2026). *The global wellness economy: Country rankings report*. Global Wellness Institute. <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2026-the-global-wellness-economy-country-rankings/>
- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). Smart tourism: Foundations and developments. *Electronic Markets*, 25(3), 179–188. <https://doi.org/10.1007/s12525-015-0196-8>
- Hall, C. M. (2019). *Tourism and sustainability: Development, globalisation and new tourism in the third millennium* (5th ed.). Routledge.
- Jovičić, D. (2013). *Menadžment turističkih destinacija*. Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet.
- Mijatov Ladičorbić, M., Dragin, A. S., Surla, T., Tešin, A., Amezcua-Ogáyar, J. M., Calahorra-López, A., Stojanović, V., Zadel, Z., Košić, K., Ivanović, O. M., Džigurski, A. I., Vujičić, M. D., Knežević, M. N., Bibić, L. I., Tomić, S., & Anđelković, Ž. (2024). Towards healthy and sustainable human settlement: Understanding how local communities perceive and engage with spa tourism development initiatives in rural areas. *Land*, 13(11), 1817. <https://doi.org/10.3390/land13111817>
- Müller, H., & Lanz Kaufmann, E. (2001). Wellness tourism: Market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry. *Journal of Vacation Marketing*, 7(1), 5–17. <https://doi.org/10.1177/135676670100700101>
- Pan, H., Mi, H., Chen, Y., Chen, Z., & Zhou, W. (2024). Measurement and evaluation of the development level of health and wellness tourism from the perspective of high-quality development. *Sustainability*, 16(18), 8082. <https://doi.org/10.3390/su16188082>

- Seow, A. N., Foroughi, B., & Choong, Y. O. (2024). Tourists' satisfaction, experience, and revisit intention for wellness tourism: E word-of-mouth as the mediator. *SAGE Open*, 14(3). <https://doi.org/10.1177/21582440241274049>
- Smith, M., & Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203083772>
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. CABI Publishing.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO) & United Nations Development Programme (UNDP). (2018). *Tourism and the Sustainable Development Goals: Journey to 2030*. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNWTO_UNDP_Tourism%20and%20the%20SDGs.pdf
- Voigt, C., Brown, G., & Howat, G. (2011). Wellness tourists: In search of transformation. *Tourism Review*, 66(1/2), 16–30. <https://doi.org/10.1108/16605371111127206>